

חגית גפן
הרשת הירוקה

מביאים כיתות למצעד האקלים: תלמידי בית הספר אלסדיק בפורדיס וכרזות שעיצבו למצעד | באדיבות הרשת הירוקה

תוכן זה הוא חלק מרב-שיח. לחצו כאן לדיון המלא

ארגוני סביבה כמקדמי חינוך אקלימי בישראל: הרשת הירוקה כדוגמה

15 בספטמבר, 2022

גיליון קיץ 2022 / כרך 13(2)

כאשר מדברים על חינוך לקיימות בכלל ועל חינוך אקלימי בפרט ניתן לומר כי הארגונים הסביבתיים-חינוכיים, כמו הרשת הירוקה, הם בעלי ידע מעמיק, תאורטי ומעשי כאחד, בתחומי התוכן הללו, יחד עם ידע פדגוגי מתעדכן והיכרות עם השטח. כחלק מהמגזר השלישי יש להם יכולת ליצור חיבורים וקשרים עם גופים מקומיים, אנשי מקצוע, פעילים ומאבקים מקומיים. כל ארגון צופה פני עתיד בתחום התמחותו, ומאתגר את המערכת בכיווני חשיבה חדשים.

הרשת הירוקה – ארגון מוביל בתחום החינוך לקיימות ולמשבר האקלים במערכות חינוך, נוער וקהילה בכל הארץ ועם כל קשת האוכלוסייה – התמקדה בתחילת דרכה (בשנת 1998) בחינוך לקיימות, ועבדה בעיקר עם סוכני שינוי במערכת החינוך, ממפקחות ועד גננות, ובקהילה. המשבר הסביבתי-חברתי היה כמובן אחד הנושאים שעסקו בו, אולם לא הושם דגש מיוחד על משבר האקלים. לפני כחמש שנים השתתפו כל עובדי הארגון בהשתלמות מקיפה בנושא משבר האקלים, שלאחריה היה לנו ברור שיש לשנות כיוון ולהתמקד בחינוך אקלימי, וכן להיפתח לקהלים חדשים בדגש על נוער וצעירים.

העיסוק של הרשת הירוקה בחינוך אקלימי פונה לכמה כיוונים:

1. עבודה ישירה מול אנשי חינוך – בתוכנית החדשה של משרד החינוך מדובר רבות על הכשרת אנשי חינוך בתחום שינוי האקלים. הרשת הירוקה מעבירה בכל שנה השתלמויות ופיתוח מקצועי לאנשי חינוך. בשנים האחרונות אנו שמים דגש מיוחד בהכשרות אלה על שינוי האקלים – איך ללמד אותו, ומהם הדגשים הפדגוגיים והמעשיים הרלוונטיים.
2. קשר ישיר עם תלמידים וצעירים – זיהינו כי בני נוער וצעירים הם סוכני שינוי משמעותיים, בייחוד

- בתחום משבר האקלים. לכן, בשנים האחרונות התמקדנו בפיתוח מגוון של תכנים המיועדים להם. אנחנו פוגשים אותם בבתי הספר, בתנועות הנוער, במכינות ועוד, ומציעים להם תכנים שנעים מהרצאה חד-פעמית ועד לתוכנית לימודים שנתית. פיתחנו גם מערכי שיעור ייעודיים לקראת מצעד האקלים השנתי, ואנו מעודדים מורים ובתי ספר להשתתף בו.
3. פיתוח תכנים – כתיבה ופיתוח של תוכניות לימוד ופורמטים שונים:
- תוכניות ייעודיות – אנו מפתחים תוכניות לימוד עבור רשויות מקומיות או עבור גופים אחרים. לדוגמה: תוכנית לימודים עבור עיריית תל-אביב-יפו, שעוקבת אחר האתגרים שהגדירה הרשות לעצמה במסגרת היערכותה לשינוי האקלים. תוכנית לימודים אחרת פותחה עבור בתי ספר שהשתתפו בתחרות ארצית בנושא מבני חינוך מאופסי אנרגיה.
 - פיתוח כיווני חשיבה חדשים – לדוגמה, הבאנו את העקרונות של כלכלה מעגלית למודעות של כל התלמידים במגמת עיצוב בארץ באמצעות שיתוף פעולה עם מפמ"ר עיצוב במשרד החינוך ועם תחום החינוך ברמת הנדיב. דוגמה נוספת היא "סיירת הפחמן" – תוכנית לימודים בנושא פליטות פחמן דו-חמצני לבתי הספר היסודיים ולחטיבות הביניים, שהשתתפו בה בשנת תשפ"ב כ-150 בתי ספר. אנחנו יוזמים כנסים שונים בתחום החינוך הסביבתי והאקלימי ומשתתפים בהם. רק בחודשים האחרונים השתתפנו בכנס בית ברל, בביאנלה לחינוך, בכנס חינוך אקלימי בכנסת ועוד.
 - פיתוח פורמטים מגוונים לעבודה עם תלמידים – יזמנו קליימתון (כלומר, האקתון אקלים), סדנאות אקטיביות, סמינר חד-יומי לשכבת גיל שלמה המשלב הרצאות עם סדנאות חווייתיות ועוד.
 - פדגוגיה מותאמת לעידן האקלים – אנחנו עוסקים בחשיבה פדגוגית מעמיקה לגבי החינוך האקלימי הראוי, והתשתית הערכית שהוא נבנה עליה. את עיקרי הדברים כינסנו במספר מאמרים [3,2,1].
 - שינוי מדיניות – הרשת הירוקה מובילה את פורום החינוך של קואליציית ארגוני האקלים. היתרונות בעבודה משותפת עם ארגוני החינוך הסביבתי: ניסיון עשיר בעבודת שטח, מומחיות ומקצועיות בתחום הקיימות, גמישות ויכולת לתת מענה לצרכים ספציפיים בקרב קהלים מגוונים. הכנסת החינוך האקלימי לתוכנית הלימודים מהגן עד י"ב בשנת הלימודים תשפ"ג היא אחד ההישגים החשובים של עבודת הפורום מול מקבלי החלטות.

פונים ישירות לתלמידים: הרצאה בבית הספר מעין שחר בעמק חפר | באדיבות הרשת הירוקה

עקרונות המפתח שלנו בחינוך האקלימי נמצאים בהלימה לתוכנית החדשה של משרד החינוך:

1. חינוך רב-גילי המותאם לגיל – לדוגמה, בעוד שבגיל הרך מתאים לעסוק בפליאה ובחיבור לטבע, בתיכון מתאימים נושאים מורכבים כמו צדק אקלימי, מעורבות אזרחית ואקטיביזם.
2. התייחסות לפן הרגשי – בכל תוכנית לימודים או פעילות צריכה להיות התייחסות משמעותית לתגובות הרגשיות שהעיסוק במשבר האקלים מעלה, ודרכי התמודדות איתן.
3. מתמקדים בפתרונות – לצד העובדות המדעיות חשוב לקדם דיון חיובי בפתרונות בעולם ובארץ.

4. שיח אופטימי – לקהל יעד של תלמידים וצעירים חשוב במיוחד להביא נקודת מבט אופטימית ומלאת תקווה ולא משברית ומאיימת.
5. הנעה לפעולה ולאקטיביזם – כל פעילות צריכה להיות מכוונת ל"עולם האמיתי" מתוך הבנה של גודל האתגר וקוצר הזמן, מכיוון שעשייה היא אחת הדרכים היעילות למיתון חרדה אקלימית. אנו מכוונים לאקטיביזם במובן הרחב, כלומר כל פעולה שיוצרת שינוי, ולא רק פעילות מחאה.
- לסיכום, לארגוני החינוך הסביבתי יש מקום חשוב בקידום החינוך האקלימי במערכת החינוך, בהיותם כוח מניע, מקדם ומוביל שינויים וחשיבה מחודשת על נושא האקלים, לצד תרומתם כמומחים ומקצוענים בעלי ניסיון בחינוך סביבתי.

מקורות

1. ברקי גטניו י ולוי הוברמן ג. נערכים לעידן הבא – חינוך אקלימי כ"רעיון הגדול" בבית הספר – היבטים פדגוגיים של חינוך אקלימי. הרשת הירוקה.
2. חנוך רועה ג, ברקי גטניו י ולוי הוברמן ג. מהפכה ירוקה במרחב הבית ספרי. הרשת הירוקה.
3. לדור א, ברקי גטניו י ולוי הוברמן ג. בין ארגו החול לגל החום: חינוך אקלימי – גם בגיל הרך. הרשת הירוקה.